advies & ingenieursbureau

eco groen

Aan
Rijksvastgoedbedrijf,
t.a.v. Julian Hooijmans

Blankenstein 560 A
7943 PA Meppel

T (0522) 74 54 28
E meppel@ecogroen.nl
I www.ecogroen.nl

KvK 050 733 85
IBAN NL38 TRIO 0254 8450 29
BTW NL8123 52 129 B01

notitie

Contactpersoon	Kenmerk	Status	Datum
A. Alberts	23-391	definitief	29 oktober 2025

Betreft

Aanvullend vleermuisonderzoek hangar 3 en 4, vliegbasis Leeuwarden

Aanleiding

Het Rijksvastgoedbedrijf is voornemens werkzaamheden uit te voeren aan hangar 3 en 4 op vliegbasis Leeuwarden. Ecogroen heeft dit voornemen in 2023 getoetst aan het natuurbeschermingsrecht in een quickscan natuurtoets[1]. Hieruit blijkt dat de betreffende bebouwing geschikt is als verblijfplaats voor vleermuizen. Vanwege de type bebouwing en openingen in het gebouw gaat het specifiek om kleine soorten vleermuizen, zoals gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. Omdat vleermuizen beschermd zijn, is er tijdens de uitvoering van de werkzaamheden mogelijk sprake van ‘schadelijke handelingen’, zoals beschreven in de Omgevingswet. Om gevolgen van de werkzaamheden in kaart te brengen, heeft Rijksvastgoedbedrijf aan Ecogroen gevraagd aanvullend onderzoek naar vleermuizen uit te voeren. Voorliggende notitie beschrijft de werkwijze en de resultaten van dit onderzoek. Ook worden de noodzakelijk vervolgstappen uiteen gezet.

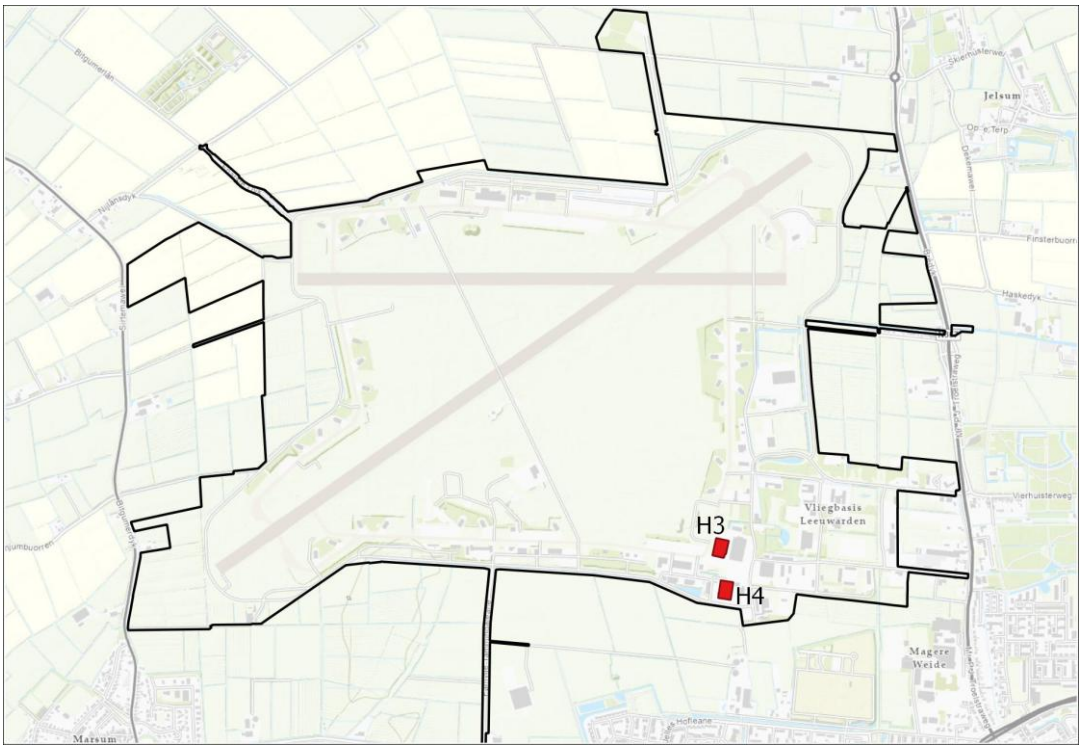
Situatie en geplande werkzaamheden

Het projectgebied betreft twee hangars, hangars 3 en 4, op defensieterrein vliegbasis Leeuwarden, welke direct ten noorden van de stad Leeuwarden ligt (figuur 1). Beide hangars worden gebruikt voor onderhoud aan militaire voertuigen. De hangars verkeren in verouderde staat, waardoor onderhoudswerkzaamheden gepland zijn. De werkzaamheden vinden zowel aan de daken als aan de buitenmuren plaats. Zo wordt het metselwerk aan de buitenzijde afgesloten met behulp van staalplaten of een thermische schil en wordt de dakbedekking en mogelijk de gehele dakconstructie vervangen, mede om het plaatsen van zonnepanelen mogelijk te maken. Daarnaast worden werkzaamheden aan de hangardeuren voorzien. Mogelijk worden deze hangardeuren en de kozijnen van beide gebouwen vervangen.

In de directe omgeving van zowel hangar 3 als hangar 4 wordt een warmtepomp geplaatst als onderdeel van de verduurzaming van beide gebouwen. De warmtepompen worden buiten de bestaande hangars geplaatst worden en

[1] Boerhof, M. & Veeman, I. (2023). Quickscan natuurtoets renovatiewerkzaamheden hangar 3 en 4 Vliegbasis Leeuwarden. Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving en -beleid. Rapport 23-134. Ecogroen bv.

nemen een oppervlakte van enkele vierkante meters in beslag. De exacte locatie van de warmtepompen staat nog niet vast. Als uitgangspunt tijdens de beoordeling in deze notitie is er vanuit gegaan dat de verduurzamingswerkzaamheden enkel aan de gebouwen worden uitgevoerd. Voor de plaatsing van de warmtepompen is als uitgangspunt aangenomen dat deze worden geplaatst op verharding of intensief onderhouden gazon, waarmee omliggend groen in de vorm van ruigte, struiken en bomen en watergangen onaangetast blijven.

Figuur 1 *Locatie van hanger 3 en 4 (rood) op vliegbasis Leeuwarden (zwarte omlijning). Bron: PDOK.*

Werkwijze

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd conform het landelijke Vleermuisprotocol 2021.[2] In het vleermuisprotocol is beschreven waar een vleermuisonderzoek (minimaal) aan moet voldoen om het gebruik van een verblijfplaats door vleermuizen vast te kunnen stellen. De onderzoeksinspanning is afgestemd op de te verwachten soorten en verblijfplaatstypen (zomer-, paar-, en kraam-verblijfplaatsen van de vleermuissoorten gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis).

Specifiek gaat het om twee nachtelijke bezoeken in de periode half augustus tot eind september 2023 gericht op baltslocaties en paarverblijfplaatsen en om twee nachtelijke bezoeken in de periode half mei - half juli 2025 (waarvan één ronde in juni) gericht op kraam- en zomerverblijfplaatsen. Onderzoeken zijn uitgevoerd bij geschikte weersomstandigheden (minimaal 12°C, windkracht < 5 Bft, bij voorkeur geen neerslag). Per periode dienen tussen de

[2] Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging (2020) Vleermuisprotocol 2021, gepubliceerd op 28 oktober 2020. www.netwerkgroenebureaus.nl en www.zoogdiervereniging.nl.

individuele bezoeken minimaal 20 dagen te zitten. Vanwege logistieke problemen zijn de veldbezoeken niet in aaneengesloten periodes uitgevoerd. Wel is met deze inspanning voldaan aan de minimale eisen uit het vleermuisprotocol.
In het vleermuisprotocol is de vuistregel opgenomen dat een onderzoeker 75% van het onderzoeksgebied moet overzien om te kunnen zien waar vleermuizen in- of uitvliegen. Gezien de omvang van de projectgebieden is de inzet van een persoon per bezoek per hangar voldoende. Tijdens de onderzoeken is gebruik gemaakt van batdetectors (met opnamefunctie), warmtebeeldcamera's en zaklampen. Met een batdetector zijn vrijwel alle vleermuissoorten op naam te brengen.

Tabel 1 *Uitgevoerde veldbezoeken en omstandigheden van het vleermuisonderzoek bij hangar 3 en 4 op vliegbasis Leeuwarden.*

Datum	Onderzoeks-periode	Zonsopkomst / zonsondergang	Onderzoek	Weersomstandigheden	Aantal personen	Gebouw
28 augustus 2023	22:00 – 00:00	20:34 uur	Paarverblijfplaatsen	17 °C, helder, droog, geen wind	1	H3 + H4
18 september 2023	05:15 – 07:15	07:15 uur	Paarverblijfplaatsen	18 °C, half bewolkt, droog, matige wind	2	H3 + H4
13 juni 2025	22:00 – 00:40	22:06 uur	Zomer- en kraamverblijfplaatsen	24 °C, licht bewolkt, droog, matige wind	1	H3
15 juni 2025	22:00 – 00:40	22:08 uur	Zomer- en kraamverblijfplaatsen	14 °C, helder, droog, weinig wind	1	H4
3 juli 2025	03:10 – 05:15	05:13 uur	Zomer- en kraamverblijfplaatsen	16 °C, half bewolkt, droog, weinig wind	1	H3
9 juli 2025	03:15 – 05:20	05:20 uur	Zomer- en kraamverblijfplaatsen	16 °C, bewolkt, droog, weinig wind	1	H4

Resultaten

Zowel in hangar 3 als in hangar 4 zijn verblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld. Voor hangar 3 gaat het om een kraamverblijfplaast met paarfunctie van gewone dwergvleermuis. De verblijfplaats bevindt zich aan de zuidwestkant van de hoge uitbouw van het kantoorgedeelte, aan de westkant van de hangar (figuur 2).

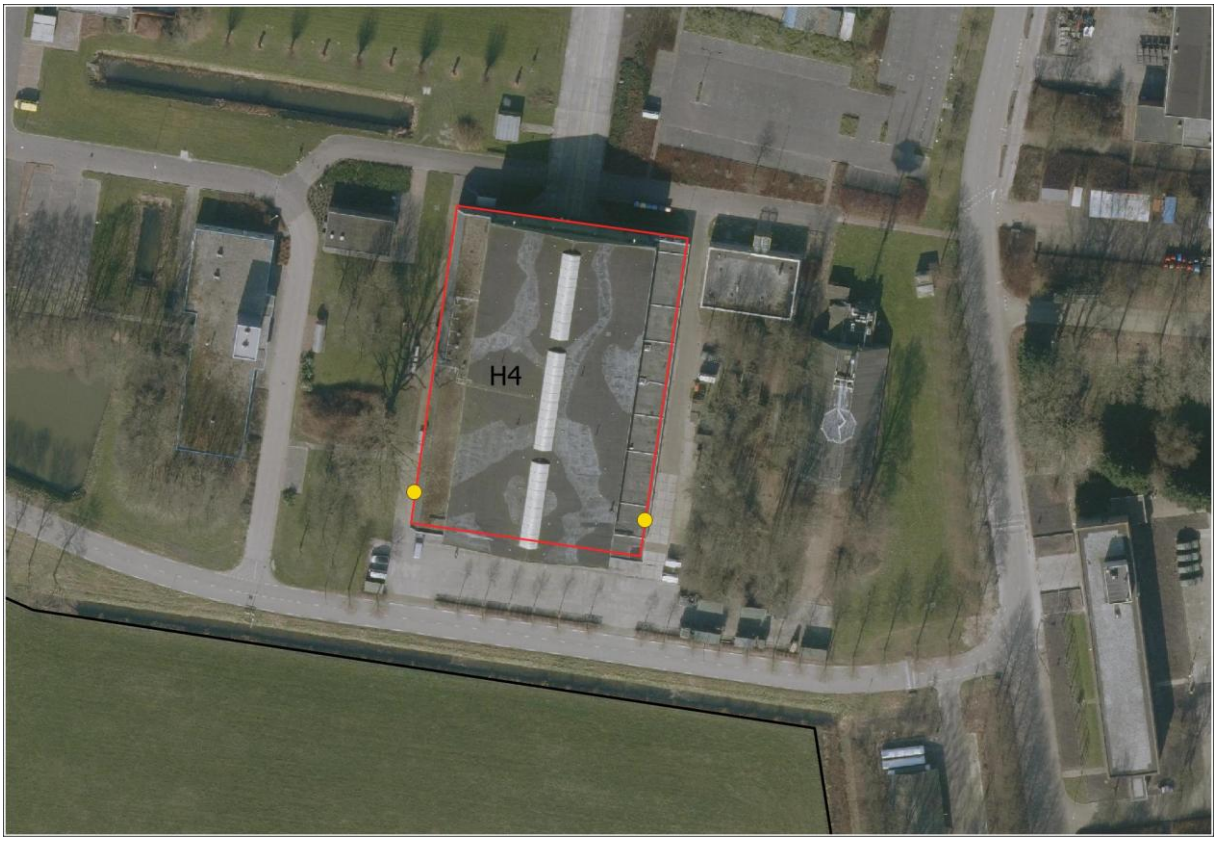
Voor hangar 4 gaat het om twee kraamverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis, een zomerverblijfplaats van ruige dwergvleermuis en een zomerverblijfplaats van laatvlieger (figuur 3). Bij de kraamverblijfplaats van gewone dwergvleermuis zijn maximaal 13 dieren waargenomen.

Tijdens verschillende rondes zijn meerdere foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen langs het omliggende groen bij hangar 4. Van essentieel foerageergebied is, gezien de hoeveelheid groen in de omgeving van hangar 4, geen sprake. Belangrijke vliegroutes zijn tijdens het onderzoek niet vastgesteld.

notitie

Figuur 2 *Indicatie van de verblijfplaatsen van vleermuizen (dicht bij elkaar) aan de westkant van het gebouw hangar 3.*

Figuur 3 *Indicatie van de verblijfplaatsen van vleermuizen (dicht bij elkaar) aan de oost- en westkant van het gebouw hangar 4.*

Effectbeoordeling

Bij beide hangars zijn verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. Onderdeel van de werkzaamheden is het metselwerk aan de buitenzijde afgesloten met behulp van staalplaten of een thermische schil en wordt de dakbedekking en mogelijk de gehele dakconstructie vervangen. Hierdoor kunnen verblijfplaatsen van vleermuizen worden aangetast en verloren gaan. Tevens kunnen vleermuizen die zich in verblijfplaatsen bevinden worden verstoord, geschaad of gedood. Verstoren en/of aantasten van vleermuizen is naar aanleiding van de werkzaamheden zodoende niet uit te sluiten.

Vervolgstappen

Voor uitvoering van de werkzaamheden is, gezien de aanwezige verblijfplaatsen van vleermuizen, voor uitvoering van de voorgenomen werkzaamheden een vergunning noodzakelijk.

Omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit

Een aanvraag voor een Omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit bestaat in de regel uit een in te vullen aanvraagformulier, een activiteitenplan, relevante onderzoeksgegevens en andere rapportages ter onderbouwing van de aanvraag. Een vergunning wordt verleend mits er geen alternatieven mogelijk zijn, er een rechtsgeldig

belang bestaat voor de voorgenomen ontwikkeling en de staat van instandhouding van de betreffende soort niet in gevaar komt. Ook dienen er mitigerende maatregelen te worden getroffen om negatieve effecten te voorkomen of te beperken, zoals het vooraf ongeschikt maken van de bebouwing, werken buiten kwetsbare perioden en het aanbieden van zowel tijdelijke als permanente vervangende verblijfplaatsen. In het activiteitenplan worden deze punten nader onderbouwd en uitgewerkt.

Aandachtspunten bij een omgevingsvergunningaanvraag zijn:

- RVO is vergunningverlener voor omgevingsvergunningen flora- en fauna-activiteiten voor Rijksvastgoedbedrijf.
- De beoordelingstermijn enkelvoudige omgevingsvergunningaanvraag kan oplopen tot tenminste 8 weken (+6 weken verlening).
- Bij de planning van de werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met de ecologie van vleermuizen om verstoring in de meest kwetsbare perioden (met name kraamtijd en overwinteringsperioden) te voorkomen.
- Voorafgaand aan de werkzaamheden is het noodzakelijk om de bestaande verblijfplaatsen ongeschikt te maken voor vleermuizen. Een ecologisch deskundige kan vervolgens controleren of de verblijfplaatsen inderdaad niet langer in gebruik zijn. Let op: dit ongeschikt maken mag enkel nádat een vergunning is verleend en in de daarvoor aangewezen periode.
- Voorafgaand aan de werkzaamheden dienen vervangende (tijdelijke en permanente) verblijfplaatsen te worden gerealiseerd ter mitigatie van het (tijdelijk) verstoren en aantasten van de verblijfplaatsen. De permanente verblijfplaatsen worden bij voorkeur geïntegreerd in de te renoveren gebouwen tijdens de werkzaamheden.

Geldigheidsduur ecologisch onderzoek

Tot slot wijzen wij u op de beperkte geldigheidsduur van het ecologisch onderzoek. Het uitgevoerde onderzoek is in deze situatie geldig tot september 2028 (tenzij zich in de tussentijd in het projectgebied grote wijzigingen voordoen). Na deze periode dient het onderzoek geactualiseerd te worden.